

DOMSKÄL

Allmänt

Om en vattenverksamhet eller en vattenanläggning, som har utförts i enlighet med ett tillstånd enligt miljöbalken, medför skador som inte förutsågs av mark- och miljödomstolen när tillståndet meddelades, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning enligt 31 kap. miljöbalken inom den tid som bestämts i tillståndet. Vad gäller ersättningsanspråk till följd av den vattenverksamhet som miljödomstolen lämnade tillstånd till i domen om Götatunneln den 25 oktober 2000 får sådana framställas fram till och med den 25 oktober 2030. Vasakronan Nordstaden 21:1 AB:s ersättningsanspråk har således framställts i tid.

Miljöbalken saknar bestämmelser om bevisbördans placering och bevisningens styrka i mål om oförutsedd skada. I praxis (se t.ex. Miljööverdomstolens dom den 15 september 2000 i mål M 6252-99) har slagits fast att anmälaren har att göra övervägande sannolikt att de påstådda skadorna, vid en jämförelse med andra möjliga skadeorsaker, har orsakats av den tillståndsgivna verksamheten.

Byggnaden på fastigheten XX, det s.k. Hertziahuset, ligger ca 70 m från Götatunneln och ca 10 m från en av arbetstunnlarna och därmed inom det i målet om vattenbortledning för Götatunneln bedömda påverkansområdet. Under byggnaden finns tre skilda grundvattenmagasin; ett övre öppet och ett undre slutet grundvattenmagasin i friktionsjord samt ett underliggande bergvattenmagasin. Mellan grundvattenmagasinen i jord finns ett lerlager som minskar successivt mot norr. Grundvattenmagasinen har ostridigt viss kontakt i en s.k. randzon i den norra delen av fastigheten XX.

Parternas ståndpunkter

Enligt Vasakronan Nordstaden 21:1 AB har den tillståndsgivna grundvattenbortledningen i samband med anläggandet av Götatunneln påverkat grundvattennivåerna så att skada uppstått på Hertziahuset eller i vart medfört att grundförstärkningsarbeten på byggnaden måst tidigareläggas minst 10 år.

Enligt bolaget har grundvattenbortledningen medfört att grundvattennivån i berg i anslutning till Hertziahuset sänkts med minst 0,5 m, något som har förorsakat en avsänkning av nivån i det undre slutna grundvattenmagasinet med åtminstone 0,2 m. Sistnämnda förhållande ska ha medfört att nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet sänkts i motsvarande mån. Detta har påverkat Hertziahusets grundläggning negativt. Avsänkningen av nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet har enligt Vasakronan Nordstaden 21:1 AB sin förklaring i att grundvattnet i magasinen kommunicerar i randzonen i norra delen av fastigheten XX.

Avsänkningen av nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet har enligt Vasakronan Nordstaden 21:1 AB orsakat skador på Hertziahuset och gjort det nödvändigt att vidta grundförstärkande åtgärder för att åtgärda uppkomna skador och säkra huset mot fortsatta skador eller, i vart fall, medfört att de grundförstärkande åtgärderna varit måst tidigareläggas minst 10 år. Till stöd för sin talan har Vasakronan Nordstaden 21:1 AB åberopat en större mängd tekniska utredningar och ritningar m.m. samt vittnesförhör med partssakkunniga som yttrat sig över skador och skadeorsaker.

Trafikverkets ståndpunkt är att den utförda tillståndsgivna vattenbortledningen för Götatunneln inte har påverkat grundvattennivåerna så att detta kan ha förorsakat några skador på Hertziahuset. Även Trafikverket har åberopat tekniska utredningar, ritningar m.m. och vittnesförhör med partssakkunniga som yttrat sig över skador och skadeorsaker. Trafikverket har härvid berört alternativa orsaker till påverkan och skada.

I målet är ostridigt att utredningar visar att nivåerna i det övre öppna grundvattenmagasinet varit för låga, att de legat under pålavskärningsplanet, och att detta bidragit till en förruttelseprocess i de träpålar som utgjort del i Hertziahusets ursprungliga grundläggning.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Grundvattennivån i berg

Vasakronan Nordstaden 21:1 AB har genomfört en jämförande studie av grundvattennivån i området, bl.a. genom att jämföra ett observationsrör i anslutning till Hertziahuset (GWHb7) med SGU:s referensrör, 101 i Varberg. Studien påvisar en klar avsänkning av grundvattennivån i berg i närområdet kopplad i tid till när Götatunneln anlades. Efter år 2004 förefaller grundvattennivån ha stabiliserat sig på en nivå ungefär 0,5 m lägre än vad som gällde innan Götatunneln byggdes. Trafikverket har inte invänt mot resultatet av studien.

En viss trycksänkning med åtföljande avsänkning av grundvattennivån i omgivande berg är en naturlig och ofrånkomlig följd av utförandet av Götatunneln och bortledning av det grundvatten som läckt och läcker in i tunneln. Anledning saknas ifrågasätta vad Vasakronan Nordstaden 21:1 AB anfört om storleken av avsänkningen. Det får således anses visat att anläggandet och driften av Götatunneln har medfört att grundvattennivån i berg nära Hertziahuset har sänkts med ungefär 0,5 m.

Nivån i det undre slutna grundvattenmagasinet

Vad gäller bedömningen av nivåer i det undre slutna grundvattenmagasinet har Vasakronan Nordstaden 21:1 AB utgått från mätresultat från tre befintliga observationsrör i detta magasin, GWN102A, GWN103A och GW1909. Samtliga dessa rör är belägna söder om fastigheten XX. Enligt bolaget visar resultaten på en stark samvariation, varför endast röret GW1909 har analyserats djupare. Detta rör ligger ungefär 60 m söder om fastigheten XX. Mätresultatet avse-ende röret GW1909 har sedan jämförts med referensrör inom Göteborgs kommun genom en s.k. krossplotmetod, varvid grundvattennivåer i olika observationsrör vid en och samma tidpunkt jämförs, plottas. Sambandet mellan värdena från observationsrör och referensrör görs sedan genom en regressionslinje. Utförda analyser visar enligt Vasakronan Nordstaden 21:1 AB att nivån i det undre slutna grundvattenmagasinet har blivit avsänkt med ungefär 0,2 m till följd av vattenverksamheten för Götatunneln.

Trafikverket har invänt att någon större tilltro inte kan sättas till resultaten av krossplotmetoden, då anlidade konsulter använt metoden felaktigt och då även gjort en felaktig utvärdering. Bland annat har Trafikverket gjort gällande att gjord analys inte beaktar att grundvattennivån i observationsröret GW1909 avsänktes runt 1995/96, innan arbetena för Götatunneln påbörjades, och att en tendens till avsänkning även kan anas 2007, flera antal år efter det att tunnelarbetena avslutats. Enligt Trafikverket visar krossplotmetoden istället en eventuell påverkan på grundvattennivån om 0 – 0,1 m, något som anses ligga inom gällande mätosäkerhet. Vidare har Trafikverket uppgett att nivån i det undre slutna grundvattenmagasinet har haft en successivt sjunkande trend sedan 1994, och att det inte går att observera någon koppling mellan arbetena med Götatunneln och en eventuell grundvattensänkning.

Sjunkande vattentryck i berg kan påverka ovanförliggande jordmagasin så att vattentrycket sjunker även där. Det är emellertid vanskligt att bedöma vilken påverkan som följer i det enskilda fallet. Krossplotmetoden är framtagen för att möjliggöra sådan bedömning. Metoden ger emellertid inget exakt resultat och resultaten varierar beroende på vilka ingående data som används och hur utvärderingen utförs. Såvitt mark- och miljödomstolen kan bedöma har Trafikverket fog för de invändningar som verket rest mot gjord analys enligt metoden. Härvid har domstolen särskilt beaktat att Vasakronan Nordstaden 21:1 AB inte tillräckligt väl kunnat utveckla på vilket sätt utvärderingen är utförd och vilken precision vald regressionslinje har. Det framstår emellertid som sannolikt att det skett viss avsänkning av nivån i det undre slutna grundvattenmagasinet. Denna torde dock inte överstiga 0,1 m. Vid den fortsatta bedömningen utgår domstolen från att det skett en avsänkning i denna storleksordning.

Vasakronan Nordstaden 21:1 AB:s talan grundas huvudsakligen på att en avsänkning av nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet har medfört vissa konsekvenser. Det finns dock anledning att även bedöma om en avsänkning av nivån i det undre slutna grundvattenmagasinet i sig fått konsekvenser för Hertziahuset.

En avsänkning av nivån om 0,1 m i det undre slutna grundvattenmagasinet, dvs. i lerans underkant, ger, med den lermäktighet som utförda undersökningar har påvisat, beräkningsmässigt en sättning om 1 - 2 cm på lång sikt. En sådan sättning skulle medföra att belastningen på pålarna under Hertziahuset ökade. Emellertid har marken under och runt om Hertziahuset sedan lång tid belastats med utfyllnader m.m. som gett upphov till krypsättningar. Dessa sättningar belastar även byggnadens pålar. I förhållande härtill är den möjliga påverkan som följer på en avsänkning om 0,1 m av nivån i det undre grundvattenmagasinet, enligt domstolens uppfattning, i det närmaste försumbar.

Det kan enligt mark- och miljödomstolen hållas för visst att en avsänkning av nivån enligt ovan i det undre slutna grundvattenmagasinet inte medfört negativ påverkan eller skada på Hertziahuset.

Grundvattennivån i övre öppna grundvattenmagasinet

Vasakronan Nordstaden 21:1 AB har gjort gällande att nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet har sänkts som en direkt följd av vattenbortledningen från Götatunneln samt att detta orsakat skador på Hertziahuset och gjort det nödvändigt att vidta grundförstärkande åtgärder för att åtgärda uppkomna skador och säkra huset mot fortsatta skador eller, i vart fall, medfört att de grundförstärkande åtgärderna måste tidigareläggas minst 10 år. Angiven påverkan ska enligt bolaget ha drabbat byggnadens västra sida.

Vasakronan Nordstaden 21:1 AB:s påstående om påverkan stöder sig främst på observationer av sättningar och av grundvattennivåer i ett antal observationsrör i det övre öppna grundvattenmagasinet i Hertziahusets närhet samt på jämförelser mellan dessa observationsrör och referensrör på andra platser i Göteborg. Även här har den s.k. krossplotmetoden använts. Enligt åberopad analys är avsänkningen i det representativa observationsröret GW1731, (som ligger i anslutning till Hertziahuset) i storleksordningen 0,2 m. Avsänkningen ska enligt Vasakronan Nordstaden 21:1 AB ha lett till att pålarna under Hertziahuset exponerats för syre med följd att träpålarna

brutits ner och förlorat sin bärförmåga, något som i sin tur lett till att Hertziahuset skadats och löpt risk att skadas än mer.

Till stöd för sin talan har Vasakronan Nordstaden 21:1 AB åberopat bl.a. de sättningsmätningar som skett på Hertziahuset. Bolaget gör gällande att mätningar före år 2000 visar att byggnaden då inte var utsatt för några sättningsrörelser, för att under perioden 2000 – 2013 utveckla betydande differentialsättningar, och då speciellt i byggnadens centrala del.

Parterna är ense om att ingen påverkan på nivåerna har kunnat konstaterats i det övre öppna grundvattenmagasinet på fastigheten XX:s östra sida. Trafikverket har anfört att den omständigheten att grundvattennivån är högre på den östra än på den västra sidan av Hertziahuset visar att grundvattnet i området strömmar från öster till väster, dvs. från Götatunneln och mot Göta älv. Enligt Trafikverket skulle så inte vara fallet om nivåerna i det övre öppna grundvattenmagasinet hade påverkats till följd av arbetena för Götatunneln.

Enligt Trafikverket visar en jämförelse mellan trycknivåerna i det undre slutna grundvattenmagasinet (GW1909) och i det övre öppna grundvattenmagasinet (GW1731 och 1900) att trycket är högre i det undre slutna grundvattenmagasinet än i det övre öppna grundvattenmagasinet, varför någon påverkan inte föreligger. Vidare har Trafikverket anfört att mätresultaten från observationsrör runt och inom Hertziahuset visar att nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet ligger 0,7 – 1,4 m under pålavskärningsplanet. Trafikverket har bestritt att aktuell vattenverksamhet har medfört sänkta nivåer i det övre öppna grundvattenmagasinet, men har gjort gällande att en tillkommande avsänkning om 0,2 m – mot bakgrund av de redan låga nivåerna – inte skulle ha någon beaktansvärd påverkan. Enligt Trafikverket visar de sättningsmätningar som skett sedan 1984 att låga grundvattennivåer har förekommit under lång tid och pålarna har under denna tid varit utsatta för luftens syre med förruttelse i träet och sättningar som följd. Mätningarna ska visa att sättningar pågått i Hertziahuset med i stort likartad hastighet alltsedan 1984 och att ingen föränd-

ring av sättningshastigheten skett i samband med byggandet av Götatunneln.

Trafik-verket har även hänvisat till undersökning utförd av konsultfirman BA AB i mitten av 1980-talet. I denna undersökning gjordes bedömningen att Hertziahuset satte sig ca 5 cm under perioden 1970 till 1985. Inom ramen för denna undersökning installerades en fast mätklocka med stor noggrannhet och som mätte byggnadens rörelse i förhållande till en till fast botten nedslagen stålstång. Mätningarna, som utfördes under en ca 4 månader, visade att Hertziahuset satte sig ca 1 mm/år.

Trafikverket har även anfört att den låga nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet kan förklaras av att grundvatten läcker ut via otäta ledningar och ledningsgravar.

Genom den utredning som presenterats finner mark- och miljödomstolen det visat att Hertziahuset påverkats av sättningar under lång tid, sannolikt ända sedan uppförandet. Såvitt kan bedömas har sättningsförloppet varit i huvudsak detsamma under och efter utförandet av Götatunneln som under tiden dessförinnan. Orsaken till sättningarna står med all säkerhet huvudsakligen att finna i beskaffenheten av underliggande mark, omgivande aktiviteter och påverkan på grundläggningspålarna av trä. Träpålarnas försämrade funktion beror till del på att nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet med tiden kommit att avsänkas till klart under pålavskärningsplanet. Det får anses stå klart att grundvattennivån i det övre öppna jordlagret med åren har blivit lägre.

Stöd för Vasakronan Nordstaden 21:1 AB:s påstående att vattenverksamheten för Götatunneln har orsakat eller medverkat till de lägre nivåerna i det övre öppna grundvattenmagasinet har bolaget främst hämtat från utförd analys enligt krossplotmetoden. Som domstolen anfört ovan är det emellertid inte visat att analysen håller sådan kvalitet att den kan läggas till grund för någon säkrare bedömning. Inte heller i övrigt föreligger något som med någon större tyngd talar för att vattenverksamheten för Götatunneln har orsakat eller medverkat till lägre nivåer i det övre öppna grundvattenmagasinet. Det framstår istället som övervägande sannolikt att den sänkning som förekommit har andra, av Trafikverket påtalade, orsaker. Vidare gäller att den eventuella avsänkning av nivån i det övre öppna grundvattenmagasinet

som skulle kunna följa på en avsänkning om 0,1 m av nivån i det undre slutna grundvattenmagasinet skulle bli högst begränsad och av marginell betydelse för Hertziahusets sättningsförlopp.

Sammanfattningsvis har Vasakronan Nordstaden 21:1 AB inte förmått göra övervägande sannolikt att anläggandet och driften av Götatunneln har påverkat eller skadat Hertziahuset. Vasakronans talan ska därför avslås.

Rättegångskostnader

Mål om oförutsedd skada utgör formellt en fortsättning på det ursprungliga tillståndsmålet, varför verksamhetsutövaren har att intill skäligt belopp stå för påkallade rättegångskostnader för sakägaren/anmälaren. Anmälan rör komplicerade frågor och Vasakronan Nordstaden 21:1 AB får anses ha haft skälig anledning att inleda processen rörande oförutsedd skada. Yrkat belopp kan inte anses oskäligt. Trafikverket ska därför förpliktas att utge yrkat rättegångskostnadsbelopp.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 14 februari 2020

Göran Stenman

Roger Ödmark

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Stenman, tekniska rådet Roger Ödmark samt de särskilda ledamöterna Stig Hård och Stefan Andersson.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se